

Ökoloogiliselt probleemid KeA hinnangul.

- 1) **Rohevõrgustiku mitte toimimine.** Rohevõrgustik kui planeeringute osa on hetkel ehitusteematika keskne arvestamata sellega, kas ja kuidas tavapärase metsamajandus rohevõrgustiku aladel mõjutab liikide levimisvõimalusi. Eelkõige puudutab see piiratud levimisvõimega liike. Metsamajandus väljapool kaitsealasid ja ka osades piiranguvööndites ei toeta seda, et kaitsealad tervikuna toimiks võrgustikuna. Praktiline näide on siis lendorav, kus lendorava PEP on kohati suuresti isolatsioonis, sest otsuseid on suuresti tehtud kinnistu või puistu põhiselt, samas probleemid on tekkinud just erineval ajal ja kinnistutel tehtud raiete kumulatiivse mõju tulemusena. Võimalikud liikumiskoridorid on raietega „läbi lõigatud“.
- 2) **Raiete kontsentreerumine nii asukoha kui puuliikide mõttes.** Puuliikidest raiutakse eelkõige majanduslikult tasuvaid puistud, samas vähetasuvad puistud pigem alamajandatud. Kehtiv arengukava näeb küll ette, et majandada võiks 15 milj/tm aastas (eraldiküsimus kas selline number on jätkusuutlikust ökoloogilises vaates), siis õige pole ka see, kui see tuleb ainult kuusikute, männikute ja kaasikute majandamisest. Ökoloogiliselt optimaalne raiemaht võiks olla määratud ka puuliikide lõikes. Asukoha küsimus peitub selles, et nii RMK kui ka metsafirmad, kontsentreerivad majanduslikul põhjusel oma raied ühte piirkonda. Raied toimuvad seal kus on võimalik ja puiduveo logistikakulude optimeerimise eesmärgil võimalusel ühes piirkonnas. Nii kuhjub kogu keskkonnamõju ühte väiksemasse piirkonda. Ökoloogiliselt oleks parem, kui raied suuremale alale hajutatakse. Raiete kontsentreerumise mõju võimendab piirkonniti suuremad tormid. Väiksemas skaalas vaadates võivad tormid koos planeeritud uuendusraietega olla ökoloogilises mõttes olulise mõjuga. Eraldi teema on see kas tegelik raiemaht (mitte see mis arengukavas kirja on) on ikka optimaalne ökoloogilises vaatevinklis. Vajab eelnevalt kokkuleppimist milliste kriteeriumite alusel me hindame metsamajanduse ökoloogilist jätkusuutlikust. Metsanduse suunamine peaks arvestama eelkõige tegeliku raiemahuga (mis kõigub aastate lõikes).
- 3) **Majanduskeskne metsamajandus.**
 - a) Lageraie keskne metsamajandus. Aastaraamat „Eesti mets 2016“ andmetel tehti aastal 2016 kõigist raietest pindalaliselt uuendusraieid 43,6 %, millest turberaiet tehti vaid 3,1 %. Lageraie on metsa elustiku jaoks kõige tugevama mõjuga soodustades suures pildis ka metsade fragmenteerumist ja servaefekti kaudu mõjutab ka piirnevaid metsi. Samuti on lageraiel põhinemva majandamise korras keeruline hoida puistute looduslikku kasvukohale omast struktuuri, mida alati ei kompenseeri säilikpuude ja lamatüvede jätmise. Vaja oleks tagada see, et kogu raieringi jooksul oleks puistus esindatud kõik struktuurielemendid. Lageraie tulemusena kujunevad puistud on suhteliselt üheliigilised ja ühevanuselised (eelkõige need, kus on rakendatud metsauuendusviise), mis pigem ei toeta mitmekesisuse säilimist.
 - b) Metskasvatuseks väljatöötatud raieliigid kui meetmed ei sobi tihti et täita metsade erinevaid kaitsefunksoone. Ökoloogiliselt ideaalne, eelkõige ka kaitsealadel, piiranguvööndites, oleks raied teha iga konkreetse puistu eripärase arvestades. Praegused standardiseeritud raieviisisid ei anna piisavat paindlikkust, et suunata

vähemalt kaitsealustes metsades nende majandust kaitse-eesmärgile vastavalt. Kaitstavad metsad vajaksid erinevat metsakasvatustlikku lähenemist.

- c) Raied käigus ei säilitata piisavalt kõrge loodusväärtusega puistuelemente ega ka kooslusi. Praeguste metsamajanduse võtete kohaselt ei jää lageraielangile elurikkuse toetamiseks vajalik mahus säilikipuid ja lamapuitu või ei säili elurikkust toetavad maastikuelemendid (sulglohud, sälikorud jmt). Langile ei jäeta piisavalt alles olemasolevat järelkasvu häiludena. Maaomanikud pole huvitatud kaitsma kas või vabatahtlikult Natura elupaigatüüpe väljaspool kaitsealasi või kaitsealade piiranguvööndites. Tihti ei tehta vahet seemne- ja säilikuudel ning mõne aja möödudes koristatakse langilt ka säilikipuid.
- d) Raievanuse määramisel pole teatud puuliikide korral arvestatud nende ökoloogilise tähtsusega. Mitmekesisust arvestades on raievanused liiga madal (nt haab).
- e) Tulehäiringud. Ajalooliselt on metsapõlengud olnud loomulik looduslik häiring, mis on loonud eeldused põlengualadele kohastunud liikide esinemiseks Eesti metsades (ja nõmmedel). Kaasajal ohjatakse metsapõlenguid kiirelt, looduslike põlenguid on vähe või väikestel aladel ning lamapuit reeglina koristatakse kohe peale põlenguid. On oht, et põlengualale kohastunud liigid ei leia looduses enam elupaika ning surevad välja. Mõtleva peaks sellele, et tulevikus korraldada kontrollitud põlenguid taoliste elupaikade säilitamiseks/taasloomiseks või piirama häiringujärgselt metsamaterjali koristamist põlengualadelt. Põlendike loetakse küll VEP kui metsaomanike jaoks pole pragune süsteem motiveeriv neid VEP kaitsta.
- f) Metsade uuendamine ei arvestata piisavalt ökoloogiliste vajadustega. Majanduslikust vaatevinklist uuenenuks metsaks lugemise minimaalsed määrad on liiga madalad. Ökoloogilisem mõttes ei ole tegemist veel metsaga, kus kasvab nt 1500 tk 1,0 m kõrgust lehtpuud või 1000 tk 0,5 m kõrgust kuuske hektari kohta. See haakub see ka lageraietega. Looduse taastamiseks raiest põhjustatud häiringust peaks andma rohkem aega. Siinjuures on oluline ka see, et metsakasvatus on majanduslikult tasuvate puuliikide keskne, mistõttu liiga vähe soodustatakse ka teiste meile omaste puuliikide kasvatamist või ökoloogiliselt arvestataval määral säilitamist hooldusraiete käigus. Kõvalehtpuude ja pärnikute osakaal nii puistutes lõikes kui ka kaasneva puuliigina segapuistute koosseisus võiks olla suurem.
- g) Metsamuldi ja kooslusi kahjustavad raievõtted, seal hulgas ebasobiv raieaeg (Raierahu), mille tulemusena võib tekkida sekundaarne soostumine ja metsamuldade pikaajaline kahjustumine, haiguste leviku soodustamine (juurepess), muudetakse mikroreljeefi jms. Loomade ja lindude pesitusajaga mitteametavalt raiel on oma mõju järelkasvu ellujäämisel. Siinjuures tuleb mõnda, et teatud juhtudel võivad metsamasinate tekitatud kahjustused olla hoopis elustiku mitmekesisust soodustavad (mikroreljeefi mitmekesisust).
- h) Puuduvad administratiivsed meetmed, kuidas võtta metsamajanduse korraldamisel arvesse liikide esmaleidudega. Majandusmetsades on esmaleid sisuliselt kaitseta raiete kahjuliku mõju eest. Osalt haakub ka väheuuritud kaitsealuste liikide kaitsega. Ka ettevaatusprintsipi rakendamiseks on vaja hinnata kahjuliku mõju olulisust. Puudub toimiv riiklik süsteem rakendusuuringute tellimiseks, et vähendada olulisi infolünkasi.

- 4) **VEP kaitse süsteem ei ole motiveeriv.** Eraomanikud puudub huvi sõlmida VEP lepingud. Riigimaal peaks olema VEP ülevaatus pidev töö. Viimasest inventuurist on (ligikaudu) 20a möödunud ning puistud on saanud sellevõrra vanemaks. Loogiline on, et vääriselupaikasid on metsas juurde tulnud. Vääriselupaik oma olemuselt on ideaalne vahend selleks, et vanametsa liigid saaksid kaitsealade vahel levida ning majandusmetsas oleks olemas nõ saarekesed elurikkuse toetamiseks. Siinjuures on liiga vähe tähelepanu pööratud ka põlendikualadele ja muudele eriilmelistele maastikuelementidele. Enne Põlendikud. Kopraalad. JRO maade.
- 5) **Kuivendusest mõjutatud metsade suur osakaal,** mis eeldab majandatavates metsades jätkuvalt kraavide, eelvooludeks õgvendatud varasemate looduslike jõgede, trasside, truupide ja teenindavate teede hooldamist, sette laotamiseks lagedamate alade säilitamist jms. See kõik killustab metsamaastikke ja tekitab seal pidevat häiringut, soodustab lankidelt väljaleostuvate toitainete kiiret sattumist veekogudesse jne. Vähemalt viimaste kahjulike mõjude leevendamiseks peaks oluliselt enam olema settetiike jms. leevendavaid meetmeid. Rikutud veerežiim mõjutab ka paljusid kaitsealasid. Kõdusoometsade kompenseeriv roll loodusväärtuste kaitsele. Kuidas leida tasakaal.
- 6) **Metsakorraldus ja SMI.** Pole küll otseselt ökoloogiline probleem, kuid oluline siiski, kuna koiks saab alguse alusandmetest. Riiklikult kogutav metsandusstatistika võiks olla selline, mille järgi saab hinnata metsade ökoloogilist seisundit ja jätkusuutlikust. Eeldab seda, et esmalt on vaja kokku leppida kriteeriumid, mille järgi metsade ökoloogilist seisundit hinnata. Seejärel võiks kogutav statistika keskenduda ka eelkõige nende kriteeriumite jaoks andmete kogumisele.
- 7) **Uutel metsakaitsealadel (LSS) on valdavalt tavapärased majandusmetsad, mis veel pikka aega vanade loodusmetsadega seostud elustikku ei tugi.** Eelmise arengukava jätkuna oleks vaja ilmselt planeerida metsavajakute kaitseks kaitse alla võetavate metsade looduslikkuse taastamise mahtu ja tõhusaid viise.

Uuringute/analüüside vajadus, töörühma edukaks tööks?

- 1) **Kliimamuutustega seoses oleks meil vaja ülevaadet, kuidas see võib mõjutada metsaelustikku.** Millistel liigirühmadel hakkab minema paremine ja kellel kehvemine. Millised metsamajanduslikud tööd võiks nende liikide elu leevendada või siis vastupidi hoopis võimendada. Tuleviku silmas pidades peaks me mõtlema ka juba neile liikidele, kellega pole hetkel probleeme.
- 2) **Rohevõrgustiku toimivuse analüüs ja ettepanekud kaitsealade võrgustiku? täiendamiseks/optimeerimiseks.** On hetkel ka juba tehtud, kuid metoodika osas on küsitav. Kas on esinduslik metsaelustiku jaoks. Kas on valitud sobivad indikaatorliigid toimimise hindamiseks?
- 3) **Koondada ja analüüsida metsaelustikku puudutavate varasemate uuringute tulemusi ning hinnata soovitatud võtete sobivust /rakendatavust majandusmetsades (R. Rosenvaldi ja A. Lõhmuse töörühmade tööd).** Millised majandusvõtted on kõige efektiivsemad elustiku mitmekesisuse säilitamiseks.
- 4) **Kaitsealade piiranguvööndite tõhusus kaitsefunktsioonide täitmiseks.** Küsimus ka eelkõige selles, kas ühes külast maaomanike majanduslikku ootust ja looduskaitselisi vajadusi on võimalik kõiki osapooli rahuldaval viisil ühildada.